

Llogaret de Cerdanya, agre. d'Urtx, un poc a l'O. d'aquest poble i uns 7 k. SO. de Puigcerdà.

PRON. MOD.: *astól* a Puigcerdà, Casac. 1920; id. 5 en les enq. de 1930 a Urtx i Alp (ix, 111-38).

MENCIONS ANT. 839: *Estolle*, Acte C. SdUrg. (amb *Estol* en el Capbreu i -ol a la còpia del S. XII); (ed. PPujol, n.º 186 i pp. 92ss.); 899: *Stullo* (Cat. Car. II, 217.11); 983: in *Estol* (SerraV., *Pinós i Mtpl.* 10 III, 90); 1044: «in ipso rivo de *Estoll*» (id. id., 99); 1064: «in rivo de *Sstollo*» (id. ib., 103); 1061: restitució a Cuixà d'uns diners que se li havien pres «in villa *Estoll*» (*Li. Fe. Ma.* II, 103.21f.); 1067: *Estol* Alart, *Cart. Rouss.*, 71). Docs. en català: c. 1182: Mas de *Stolg* (en el facs. d'un doc. p. p. MiretS., *BABL* VII, 168, que aquest omet en l'ed.); S. XII PPujol (*Docs. Vg.*, 5.8); 1260: *Stol* (i *Estol* en un doc. dels mateixos decenniis, p. p. Delcor, *Juifs Puigc.*, *Sejarad*, 1966, p. 45 i 32 ss.); 1359 amb c. err. per t: «*Scoyll* i *Soriguera* de perròquia *des Colls*» (*CoDoACA* XII, 89-85). S. XVI i ss.: *Astoll* (P. Vila, *Cerdanya*, 224).

Ponsich (*Top.*, 162) hi afegeix: *Estullo* 913, *Extollo* 1010, *Estoll* 1011 i 1037, *Estol* 1067, *Estoil* c. 1200, i algun altre de tardà.

ETIM. M-Lübke (*BDC* XI, 5): pre-romà, sense precisar com; A. M. Alcover: «es art. + *toll*» (*BDLC* II, 352). *AlcM* vaciïla entre això i adherir-se a M-Lübke. Jo també hi vaig vaciïlar, sense descartar allò (en *DECat* VIII, 541a28-32), car ens hi pot induir la situació del poblet vora un afl. esq. Segre, que hi passa provinent d'Alp, i és justament el que els docs. de 1044 i 1064 anomenen *rivo de Estoll(o)*: puix que en els riuets solen abundar les gorgues i tolls. D'altra banda els NLL amb *es-* art. aglutinat, tan copiosos en 35 cat. or. són rars o inexistents a tota la Cat. Nord, i no en sé cap de Cerdanya. Per això, i perquè entre els noms de pobles cerdans d'origen poc clar hi ha enorme majoria pre-romana, des del principi m'hi inclinava; cert que aquest no pot contenir el bc. ESTO 40 'cleda, closa', com els cerdans *Estavar*, *Estaguja*, *Estana*, *Estamariu*, perquè no lligaria amb aquest l'accentuació en la ó, ni es veuria en basc res que expliqués la terminació.

Però ja en *E.T.C.* I, 88, suggeria que vingués del 45 bc. *ostoil*, comú als tres dialectes basc-francesos (lab., suletí i b-nav.), amb el sentit de «feuille sèche, rameau pourvu de feuilles; seroja». Entre una raó i altra, es podia quedar en dubte entre les dues etim.; i també a causa de la *o-* del mot basc; raó, però, aquesta, sense 50 força, perquè entre l'assim. i la tendència de generalitzar, en els NLL, la inicial *Es-* (a despesa de les altres, com *as-* etc.), el canvi en *est-* era quasi inevitable.

Acaba de treure'ns de dubtes el nom d'*Estollo*, amb colpidora homonímia, poble de 360 hab., en el p. j. de Nájera. Com que aquesta zona riojana és ben veïna de la d'Ezcaray i Ojacastro (on es parlà basc fins al S. XIII i tota la toponímia és basca: *E.T.C.* I, 159, i art. *Estamariu*), és tan versemblant que el nom riojà també ho sigui, com difícil que hi hagi allí el mot cat. 60

toll, i impossible l'art. *es-*. És també natural que tant aquest com el d'*Estoll* vinguin d'un mot que designava 'fullaraca' o superfícies on hi ha fulla esparsa dels boscos de fulla caduca. Aqueix mot basc, en efecte, és compost del bc. comú *osto* 'fulla', combinat amb il 'mort' o amb *obil* 'salvatge, ferotge, desert, esveradis' (potser compost també de il).

Descartem com improbable o impossible l'enllaç amb altres parònims. Un NP romà **Hostulius* no és conegut (per més que hi hagi *Hostilius* i *Hostulenus*); quant al NP germ. *Astolf*, és inconciliable per la *f-* (*Astol* en el *Poema de Fernan González*, 358d no és més que una mutilada pron. castellana). Un nom de munt. *Estoll de Savall*, que m'assenyalaven, 1935, en te. de Xixona, no deu ser més que una pron. imperfecta de *Els Tolls de S.*, car a tot el P. Val. sí que *toll* és nom copiós en la top. menor (*DECat* VIII, 540b5ss.).

Estol, *Ca N' ~*, gran i antic mas en el te. de Calella, damunt i cap a mig camí de Sant Andreu i Horsa-vinyà (*ka n astól* visitat sovint de Pere i Joan Coromines, 1920-1930 i 1954). Els *Estolt* havien estat batlles, a princ. S. XIV, d'una de les batllies que depenien 25 del Mon. de St. Pol de Mar: el nom té llavors la forma *Stultus*: el «mansus Raimundi *Stulti*» figura com n.º 1 en la llista dels d'aquella batllia (Pons Guri, *Diplom. del Mon. de St. Pol*, p. 214.2f.). Recordem que el ll. STÜLTUS havia pres entre els germànics el significat de 'orgullós' (alem. *stolz*).

ESTOPANYA

Poble de la Baixa Ribagorça, 7 k. SSE. de Benavarri, i 5 a ponent de la N. Ribagorçana, que allí s'ha pres com a límit provincial.

PRON. MOD.: *estopanyá*, 1952, oït a un home que n'és fill; id. 1957, a Saïdí i a St. Esteve de Llitera (XVII, 132, 165); *astopaná* a Corçà, Blancafort i Ivars de Noguera (xv, 190; xvii, 198, 155); i tinc nota d'haver oït *astopanyá*, *estopanyá* altres 7 vegades en els llocs veïns; *estopiñá* només a una persona castellanitzada, i gens popular, que s'ajupia al nom oficial *Estopiñán*: aragonesa i arbitrària adaptació a noms arag. com *Sabiñánigo*, *Lupiñén*, *Sariñena*, *Cariñena*.

MENCIONS ANT. 1053: R. Berenguer I pacta amb el Comte d'Urgell, el qual promet ajudar-lo contra sarraïns i cristians en la defensa de tots els dominis de Barcelona, entre ells Camarasa «*Stapaniano --- Stopanian*, Canyelles, Purroi ---» (*Li. Fe. Ma.* I, 55; Soldevila, *Hist. de España* I, p. 79); 1064: *Stopanian* (CCandi, *Mi. Hi. Cat.*, 18, vars. *Stoapaná*, *Stopanian* II, 17, 19, junt amb Tragó de N.); 1066: *Stupiniano* (*Li. Fe. Ma.* I, 445); 1067: *Stapaniano --- Stupiniano* (?) (*Li. Fe. Ma.* I, 153, 154); 1076: *Stapaniano* (id., I, 525).

1113: «de *Stopania* usque in Clusiam» (*Li. Feudorum Ma.* I, p. 432.10); 1121: Arnall Mir de *Estopaná* signa en una donació relativa a Tàrrega, Mor (*Mauri*)